

Душан Достанић
Институт за политичке студије, Београд

АРМИН МОЛЕР: ПОЛИТИЧКА БИОГРАФИЈА

Приказ књиге: Karlheinz Weissmann, *Armin Mohler – Eine politische Biographie*, Edition Antaios, Schnellroda, 2011, 312. стр.

Ове године навршава се десет година од смрти Армина Молера, једног од најважнијих немачких конзервативаца након Другог светског рата. Међутим, у Србији Молер је остао готово потпуно непознат, што је велика штета не само за српску конзервативну мисао него и за нашу науку о политици у целини. Близак Молеров сарадник Карлхајнца Вајсмана саставио је политичку биографију како би широј публици приближио живот и рад свог учитеља. Већ у првим реченицама аутор нам даје до знања да није реч само о Лингеровом следбенику и Шмитовом ученику, него о самосталној фигури у оквиру историје и историје идеја (стр. 7). Молер је значајан као конзервативац који је учествовао у бројним дебатама у СР Немачкој, као и по томе што је пресудно утицао на стварање нове деснице. Никако не треба занемарити ни Молеров академски рад, што се, пре свега, односи на његову дисертацију о конзервативној револуцији у Немачкој, која представља класично дело на ову тему.

У својој књизи Вајсман је пре свега заинтересован да Молера прикаже као важног конзервативног аутора, односно као писца који је пресудно утицао на формирање немачког конзервативизма након 1945. године. У том контексту Молерова биографија представља својеврсну историју послератне, интелектуалне деснице у Немачкој. Зато је Вајсман Молеровим раном интелектуалном развоју и његовом левичарском ангажману посветио релативно мало пажње, занимајући се више за Молерове прве контакте са десним идејама него за његове левичарске ставове. У књизи је нагласак стављен на период након Молеровог преласка на десну страну.

Вајсман у књизи посебну пажњу посвећује осветљавању Молерових идејних позиција, односно његовом прихватању духовног наслеђа конзервативне револуције. Тако сазнајемо да су на Молерово духовно формирање утицали пре свега Ниче, Јингер (и то рани Јингер), Томас Ман, Артур Мелер ван ден Брук, Освалд Шпенглер, али и заборављени Кристоф Штердинг и Ернст Никиш. Аутор, не само да излаже Молерово посебно схватање конзервативизма, него истовремено, међу различитим струјама унутар конзервативне револуције, открива Молеров афинитет према малој групи национал-револуционара (67) те закључује да Молеров интерес за ове идеје није био чисто академске природе. Тиме Вајсман Молера оштро одваја од либералног конзервативизма са једне, а од национал-социјализма са друге стране. У том контексту, као основне тачке Молеровог мишљења Вајсман идентификује његово противљење либерализму (који је за Молера непријатељ број један) и сваком универзализму.

Други важан моменат Вајсманове књиге је став да Молер није био само политички конзервативац, него да је код њега конзервативизам био општи став који је заступао како у политици тако и у уметности. Као основни Молеров принцип Вајсман идентификује његово схватање да не постоји ништа „ново“ у свету односно да се мењају костими, али да је суштина увек иста, те да је увек реч о истим основним питањима и позицијама са којих се она разматрају. Овакво схватање стварности учинило је Молера непријатељем свих апстракција, утопија и готових шема, и то како у политици тако и у уметности.

Следећи битан моменат који Вајсман наглашава кроз читаву књигу је да бити десничар и конзервативац не значи бити догмата, односно да такви ставови нису били карактеристични за Молера. Аутор истиче да у време док је био на челу Сименсове задужбине Молер није форсирао оне теме и ауторе који су му били блиски. Напротив, имао је разумевања према свему што је сматрао вредним и занимљивим. Вајсман врло пажљиво излаже Молерову блискост идејну везу са постмодернистима и конструктивистима, чак и онима чији левичарски ангажман није био споран.

Вајсман је врло детаљно бави Молеровом интелектуалном и публицистичком делатношћу, његовом спремношћу да провоцира и шокира као и да покрене нова питања. Сазнајемо да Молеру нису била страна ни сучељавања на десници, пре свега са онима који су тежили одржању *statusa quo*. Вајсман инсистира да на Молеровој

бескомпромисности и његовом одбијању уједињења свих „конзервативаца“ по сваку цену. Вредан пажње је и Молеров голозам односно жеља за стварањем мултиполарног света.

Вајсман се у тумачењу Молерових идеја и поступака није ограничио само на Молерове књиге. Напротив, аутор се користио великим бројем Молерових чланака објављених у различитим приликама и у разним часописима, датим интервјуима, као и Молеровом преписком са великим бројем интелектуалаца. Тако већина фуснота упућује на писма која је Молерова слао или примао. Са друге стране, његов дневник, вођен у време када је био на позицији Јингеровог секретара, Вајсману није био од велике помоћи. Посебну пажњу Вајсман је посветио Молеровом односу са својим учитељима, али и његовим контактима са онима који су у Молеру видели учитеља. Тиме је аутор показао не само Молеров духовни развој него и његов утицај на касније генерације конзервативаца. У том смислу, Вајсманова оцена о Молеру као неком ко је био више од Јингеровог ученика и Шмитовог следбеника потпуно је на месту. Посебно је занимљиво завирити у свет њихових личних односа обележен не само подршком и интелектуалном блискошћу, него и завишћу, љубомором, тешким карактерима, повременим неслагањима и разочарањима. Са друге стране, ако се Вајсманова наклоност према свом учитељу може сматрати за ману, онда је то највећи недостатак ове књиге.

Све у свему може се рећи да Вајсманова књига прича не само о Молеру него о немачкој послератној десници. Више страница књиге посвећено је и Карлу Шмиту, незаобилазној браћи Јингер, Хансу Цереру, Винфриду Мартинију, Роберту и Марселу Хепу, Касперу фон Шренк-Ноцингу, Алену де Бенои... Готово да не постоји ни један значајнији немачки конзервативни аутор са којим се Молер није срео или био у контакту. Тиме ова књига истовремено представља допринос историји послератне деснице – не само у Немачкој него и у Европи. У том смислу Молерова биографија је прича о свима онима који су остали на десној страни.

Овај рад је примљен 20. јануара 2013. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 10. јуна 2013. године.